

- at fremme samarbejdet over landegrænser, navnlig mellem regionale eller lokale myndigheder, inden for hvis område samme sprog bruges.

I Danmark opfyldes disse forpligtelser bl.a. gennem den praktiske anvendelse af København-Bonn-erklæringen af 1955. Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal samt gennem bilaterale overenskomster mellem Danmark og Tyskland. Herudover kan henvises til det dansk-tyske samarbejde inden for den grænseoverskridende samarbejdsorganisation Region Sønderjylland/Schleswig.

DEN EUROPÆISKE PAGT OM REGIONALE SPROG ELLER MINDRETALSSPROG

SPROGPAGTENS KONTROLSYSTEM

Danmark skal fremsende periodiske rapporter til Europarådets generalsekretær om Danmarks opfyldelse af sprogpagten.

Første rapport skal fremsendes senest et år efter pagtens ikrafttrædelse for Danmark (dvs. den 1. januar 2002) og derefter med tre års mellemrum. Rapporten vil blive gennemgået af Europarådet med henblik på kontrol af Danmarks overholdelse af sprogpagten. Denne gennemgang vil i givet fald kunne resultere i anbefalinger til Danmark om gennemførelse af sprogpagten.

UDENRIGSMINISTERIET
AUGUST 2001

I flere europæiske lande findes der områder med befolkningsgrupper, der taler et andet sprog end flertallet af befolkningen. Fælles for mange af disse regionale sprog eller mindretalssprog i Europa er, at de er i en udsat situation, ikke mindst på grund af påvirkningen gennem den moderne civilisation, herunder massemedierne.

På denne baggrund vedtog Europarådets ministerkomité i 1992 teksten til en europæisk pagt om regionale sprog eller mindretalssprog (sprogpagten). Sprogpagten blev åbnet for undertegnelse i Strasbourg den 5. november 1992 og trådte i kraft den 1. marts 1998. Sprogpagten gælder i dag for bl.a. Norge, Sverige, Finland og Tyskland.

Formålet med sprogpagten er at beskytte og fremme regionale sprog eller mindretalssprog i Europa som en vigtig del af Europas kulturarv. Sprogpagten medfører dog ikke nogen individuelle eller kollektive rettigheder for de personer, der taler regionale sprog eller mindretalssprog. Sprogpagten gælder ikke for dialekter eller sprog, der tales af indvandrere.

Danmark ratificerede sprogpagten den 8. september 2000, og sprogpagten trådte herefter i kraft for Danmark den 1. januar 2001. I forbindelse med ratifikationen afgav Danmark en erklæring om, at sprogpagten skal gælde for tysk for så vidt angår det tyske mindretal i Sønderjylland. Sprogpagten bygger i vidt omfang på et "à la carte"-system, som giver de deltagende stater mulighed for at udpege de bestemmelser, der synes mest hensigtsmæssige for de enkelte sprog. Derfor er det ikke alle sprogpagtens bestemmelser, der gælder for det tyske mindretal.

Med denne lille piece ønsker regeringen at give en introduktion til de regler, der gælder for det tyske mindretalssprog i Sønderjylland. Regeringen håber, at Danmarks tiltrædelse af sprogpagten – og denne piece – vil medvirke til en fortsat positiv udvikling af den gode ånd, der er i grænselandet, og som såvel det tyske mindretal som det danske flertal er bærere af.

Mogens Lykketoft

Danmark forpligter sig desuden til i den del af landet, hvor det tyske mindretalssprog bruges, dvs. Sønderjylland, og i det omfang de offentlige myndigheder har kompetence, og såfremt det med rimelighed kan lade sig gøre:

- at sikre, at sundheds- og socialinstitutioner som f.eks. sygehuse, plejehjem og herberger giver mulighed for på mindretalssproget at modtage og behandle personer, der bruger tysk, og som har brug for pasning og pleje på grund af sygdom, alder eller andet.

Bestemmelsen opfyldes bl.a. gennem den gældende danske lovgivning på sundhedsområdet, hvorefter al behandling og pleje skal ydes på en omhyggelig og samvittighedsfuld måde. Dette indebærer blandt andre ting, at der må være en forsvarelig kommunikation mellem sundhedspersonale og patient. Det tyske mindretal i Danmark er naturligvis omfattet heraf.

SAMARBEJDE OVER LANDEGRÆNSERNE

Danmark forpligter sig til:

- at anvende gældende overenskomster med andre stater, hvor samme sprog bruges, eller om nødvendigt pligt til at søge at indgå sådanne overenskomster på en måde, som fremmer kontakten mellem brugere af samme sprog inden for områderne kultur, uddannelse, information, erhvervsuddannelse og livslang uddannelse

Danmark forpligter sig endelig til i sin kulturpolitik over for udlandet at træffe passende foranstaltninger med hensyn til det tyske mindretals-sprog og den kultur, det afspejler.

Opfyldelsen af denne bestemmelse vil navnlig kunne ske gennem Udenrigsministeriets kulturelle aktiviteter i udlandet.

DET ØKONOMISKE OG SOCIALE OMRÅDE

På det økonomiske og sociale område forpligter Danmark sig til følgende foranstaltninger, der skal gælde i hele landet:

- pligt til at fjerne eventuelle lovbestemmelser, der uretmæssigt forbyder eller begrænser brugen af det tyske mindretalsprog i dokumenter, der er relateret til økonomiske eller sociale anliggender, særligt ansættelseskontrakter, og i tekniske dokumenter som f.eks. brugervejledninger til produkter eller installationer
- pligt til at imødegå enhver praksis, der har til hensigt at begrænse brugen af tysk i forbindelse med økonomiske eller sociale anliggender

- fremme af brugen af det tyske mindretalsprog med andre midler end de ovennævnte.

Der findes ikke bestemmelser i dansk lovgivning, der uretmæssigt forbyder eller begrænser brugen af det tyske mindretalsprog i denne sammenhæng, eller nogen praksis, der har til hensigt at begrænse brugen af tysk i forbindelse med økonomiske eller sociale anliggender. Der ydes i øvrigt offentlig støtte til det tyske mindretals foreninger, sportsklubber mv.

DET TYSKE MINDRETAL OG REGLER OM BESKYTTELSE AF MINDRETALSRETTIGHEDER

Det tyske mindretal i Danmark omfatter 15.000-20.000 mennesker, som bor i Sønderjyllands Amt, hvor de i nogle af de 23 kommuner udgør fra 5 til 20 pct. af befolkningen.

Det tyske mindretals grundlæggende rettigheder er sikret gennem de almindelige bestemmelser i grundloven og anden lovgivning om lighed for loven, religions- og ytringsfrihed, forsamlings- og foreningsfrihed mv.

Ved to næsten enslydende erklæringer, der blev afgivet af den danske og tyske regering den 29. marts 1955, de såkaldte København-Bonn-erklæringer, blev der skabt et yderligere grundlag for de to mindretals almindelige rettigheder nord og syd for den dansk-tyske grænse.

København-erklæringen fastslår bl.a., at bekendelsen til tysk nationalitet og tysk kultur er fri og ikke af myndighederne må bestrides eller efterprøves. Endvidere hedder det, at personer, der tilhører det tyske mindretal og deres organisationer, ikke må hindres i at benytte det sprog, de foretrækker. Anvendelse af det tyske sprog for domstolene og over for forvaltningsmyndighederne retter sig efter de herom i lovgivningen fastsatte forskrifter. Endvidere anbefaler den danske regering, at der inden for rammerne af de til enhver tid gældende regler for radioens benyttelse tages rimeligt hensyn til det tyske mindretal.

Vigtige internationale konventioner indeholder ligeledes bestemmelser om beskyttelse af mindretal.

Ifølge FN-konventionen af 16. december 1966 om borgerlige og politiske rettigheder må personer, der tilhører etniske, religiøse eller sproglige mindretal, ikke forholdes retten til i fællesskab med de øvrige medlemmer af deres gruppe at leve deres eget kulturliv, at bekende sig til og udøve deres egen religion eller at benytte deres eget sprog.

Den europæiske Menneskerettighedskonvention af 4. november 1950 indeholder et forbud mod diskriminering, der fastslår, at de i konventionen indeholdte rettigheder og friheder skal sikres uden forskel på grund af køn, race, farve, sprog, religion, politisk eller anden overbevisning, national eller social oprindelse, tilhørsforhold til et nationalt mindretal, formueforhold, fødsel eller ethvert andet forhold.

Europarådet vedtog i 1995 en rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal, som er det første juridisk bindende internationale instrument, der omhandler en generel beskyttelse af nationale mindretal. Dens formål er at specificere de juridiske principper, som staterne forpligter sig til at respektere for at sikre beskyttelsen af nationale mindretal. Danmark har i 1997 tiltrådt konventionen og afgav i den forbindelse en

erklæring om, at rammekonventionen skal gælde for det tyske mindretal i Sønderjylland. På det sproglige område er Danmark bl.a. forpligtet til at anerkende, at enhver person, der tilhører et nationalt mindretal, frit og uden indblanding skal kunne bruge sit mindretalssprog privat og offentligt, mundtligt såvel som skriftligt, og have mulighed for at lære sit mindretalssprog. Danmark skal også under visse betingelser sikre, at der er mulighed for at få undervisning i eller på mindretalssproget, og personer, der tilhører et nationalt mindretal, skal kunne oprette og drive deres egne private undervisnings- og uddannelsesinstitutioner.

DANMARKS FORPLIGTELSER I MEDFØR AF SPROGPAGTEN OG OPFYDELSEN HERAF

Ved Danmarks tilslutning til sprogpagten forpligter Danmark sig til at basere sin politik, lovgivning og praksis på visse generelle mål og principper, der er fastlagt i sprogpagtens afsnit II. Danmark skal endvidere i forhold til det tyske mindretal i Sønderjylland opfylde bestemmelser, som Danmark har udvalgt blandt en række valgfrie bestemmelser i sprogpagtens afsnit III. Sprogpagten gælder kun for mindretalssprog, der tales af statens egne statsborgere. I praksis vil andre brugere af sproget, der er integreret i det tyske mindretal i Sønderjylland, dog også efter omstændighederne kunne nyde godt af pagtens beskyttelsesregler.

KULTUR

Forpligtelserne inden for kulturområdet gælder som udgangspunkt kun i den del af landet, hvor det tyske mindretalssprog bruges, dvs. Sønderjylland. Bestemmelserne skal anvendes i det omfang, de offentlige myndigheder spiller en rolle på dette område.

For Danmark omfatter forpligtelserne:

- fremme af udtryksformer og initiativer, der er særegne for det tyske mindretalssprog, og adgang til de på tysk skabte værker
- oversættelse mv. fra tysk til dansk
- mulighed for, at kendskabet til og brugen af tysk indarbejdes i forskellige kulturaktiviteter
- mulighed for, at organer, som er ansvarlige for at organisere eller støtte kulturaktiviteter, råder over medarbejdere, der taler tysk
- opfordring til repræsentanter for det tyske mindretal til at deltage i tilvejebringelse af faciliteter og planlægning af kulturaktiviteter
- mulighed for oprettelse af et eller flere organer med ansvar for at indsamle og fremvise værker på tysk mv.

Bestemmelserne er principielt opfyldt gennem de offentlige tilskud til det tyske mindretals biblioteker, omfattende oversættelse mv. fra tysk til dansk bl.a. i forbindelse med udsendelse af tysksprogede programmer i DR og TV 2, det tyske mindretals deltagelse i landets kulturelle aktiviteter og muligheden for at stille personer til rådighed, der taler såvel dansk som tysk.

For Danmark omfatter forpligtelserne:

- mulighed for etablering af mindst én radio- og mindst én tv-station på tysk eller regelmæssige udsendelser af programmer på dette sprog
- mulighed for fremstilling og distribution af lydproduktioner og audiovisuelle produktioner på tysk
- mulighed for etablering og/eller opretholdelse af mindst én avis på tysk
- anvendelse af gældende økonomiske støtteforanstaltninger til også at gælde for audiovisuelle produktioner på tysk
- støtte til uddannelse af journalister og andre medarbejdere til medier, der bruger tysk.

Opfyldelsen af disse forpligtelser er sikret ved gældende dansk lovgivning om radio- og fjernsynsvirksomhed, muligheden for at yde økonomisk støtte til den tyske mindretalsavis samt gennem de særlige bestemmelser i dansk lovgivning om statens uddannelsesstøtte i forbindelse med uddannelser i Tyskland.

Danmark skal endvidere sikre retten til frit at modtage radio- og tv-programmer fra nabolande på tysk og til, at der ikke sker begrænsninger i ytringsfriheden og den frie udbredelse af information i den skrevne presse på tysk.

Dansk lovgivning indeholder ikke begrænsninger i retten til frit at modtage radio- og tv-programmer fra andre lande eller begrænsninger i ytringsfriheden og den frie udbredelse af information i den skrevne presse.

GENERELLE MÅL OG PRINCIPPER

Danmark skal anerkende det tyske mindretalsprog som et udtryk for kulturrigdom, og dette sprogs geografiske område skal respekteres. Endvidere skal der være mulighed for at lette eller fremme brugen af det tyske mindretalsprog i offentlige og private sammenhænge, ligesom der skal sikres mulighed for at få undervisning i dette sprog.

UDDANNELSE

Bestemmelserne på uddannelsesområdet gælder som udgangspunkt kun i den del af landet, hvor det tyske mindretalsprog bruges, dvs. Sønderjylland. Bestemmelserne skal anvendes under hensyntagen til sprogets situation og uden at medføre nogen begrænsning i undervisningen i dansk.

Efter bestemmelserne skal Danmark tilbyde eller sørge for undervisning på eller i tysk på alle relevante undervisningstrin, dvs.

- førskoleundervisning
- grundskoleundervisning
- afsluttende grundskole- og gymnasieundervisning
- tekniske uddannelser og erhvervsuddannelser
- universitets- og anden højere uddannelse samt
- voksen- og efteruddannelser.

Danmark skal også sikre, at der undervises i den historie og kultur, som afspejles i det tyske mindretalsprog, og sørge for den nødvendige uddannelse af lærere til ovennævnte undervisning.

Bestemmelserne er opfyldt med adgangen til at oprette private grundskoler og gymnasier samt efterskoler med tysk som undervisningssprog, udbud af tysk som fag på grundskoleniveau, inden for ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser. Endvidere gennem grundskolens undervisning i historie samt ved de særlige vilkår for det tyske mindretal i bestemmelser i dansk lovgivning om statens uddannelsesstøtte i forbindelse med uddannelser i Tyskland.

Sprogpagten omhandler også muligheden for at tilbyde undervisning på eller i mindretalssproget i andre områder end dem, hvor sproget traditionelt bruges, forudsat at antallet af brugere af det tyske mindretalssprog berettiger dertil.

Bestemmelserne er opfyldt ved muligheden for at tilbyde undervisning i tysk i folkeskolen, gymnasierne og universiteterne mv.

RETSVÆSEN OG FORVALTNING

Sprogpagten indeholder visse forpligtelser vedrørende retsvæsen og forvaltning, der er begrænset til de retskredse og områder, hvor antallet af personer, som bruger tysk, berettiger hertil.

I borgerlige sager, herunder i sager om forvaltningsspørgsmål, skal fremlæggelsen af dokumenter og bevismateriale på tysk tillades – om nødvendigt ved hjælp af tolke og/eller oversættelser. Gyldigheden af juridiske dokumenter må ikke anfægtes, alene fordi de er udfærdiget på tysk.

Danmark opfylder disse forpligtelser efter reglerne i retsplejeloven.

Statslige forvaltningsmyndigheder skal – i det omfang dette med rimelighed kan lade sig gøre – sikre, at brugere af det tyske mindretalssprog med gyldig virkning kan fremlægge dokumenter på tysk.

Opfyldelsen af denne forpligtelse er sikret ved den forvaltningsretlige vejledningspligt. I tilfælde, hvor en person, der ikke taler dansk, reter henvendelse – personligt eller skriftligt – til en offentlig myndighed i en afgørelsessag, må myndigheden efter omskendighederne stille tolke- og oversættelsesbistand til rådighed for pågældende i fornødent omfang. Dette gælder også for kommunale myndigheder.

Danmark skal i denne forbindelse i videst muligt omfang imødekomme ønsker fra medarbejdere i den statslige forvaltning med kendskab til tysk om at blive ansat i de områder, hvor sproget bruges.

Danmark er desuden forpligtet til, at det skal være muligt at erhverve og bruge efternavne på tysk.

Denne forpligtelse er opfyldt efter de gældende danske regler om navne.

MEDIER

Forpligtelserne inden for medieområdet gælder i den del af landet, hvor det tyske mindretalssprog tales, dvs. Sønderjylland, og i det omfang de offentlige myndigheder spiller en rolle på dette område.

Bestemmelserne skal anvendes med respekt for princippet om mediernes uafhængighed.

